

SVĚTOVÁ
PRÓZA

*Mika
Waltari*
**Čtyři západy
slunce**

VYŠEHRAĐ

Čtyři západy slunce

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

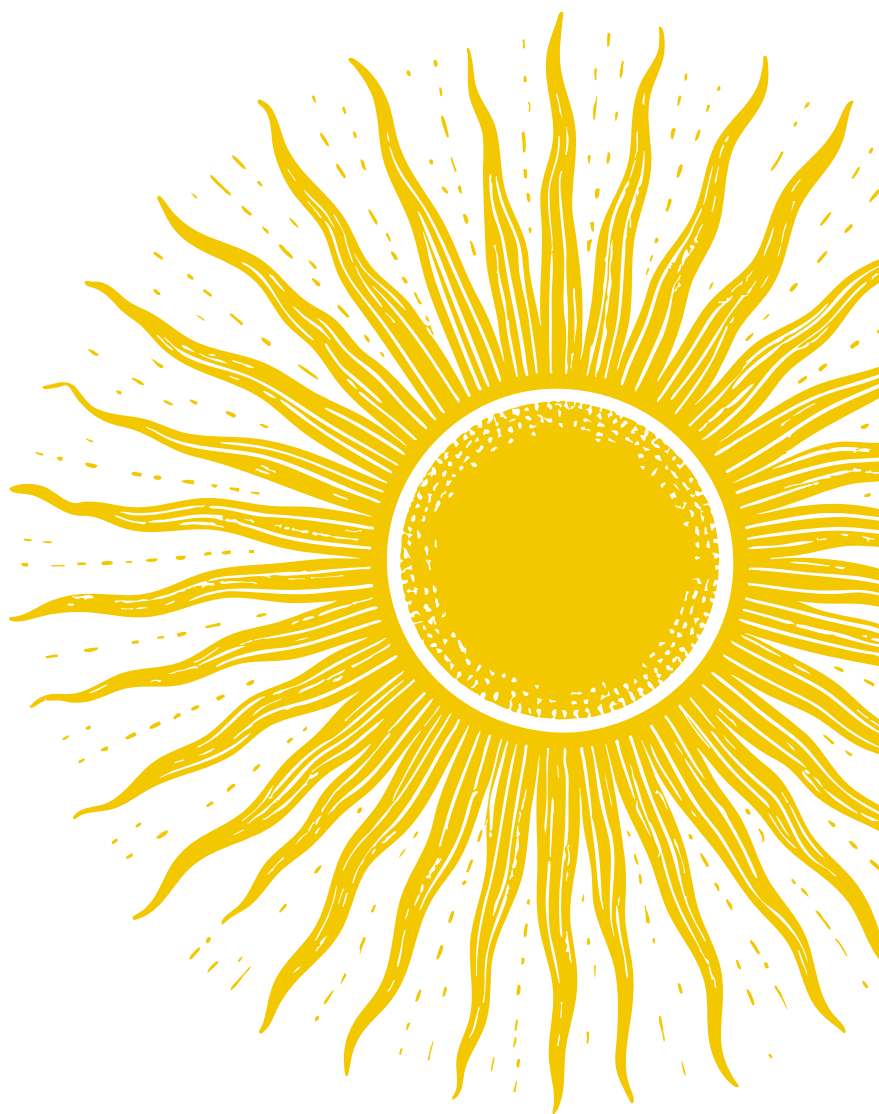

Mika Waltari
Čtyři západy slunce – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Mika
Waltari
Čtyři
západy
slunce

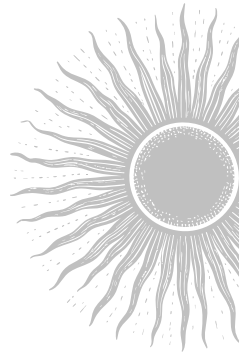
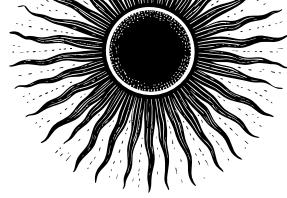
Mika
Waltari
Čtyři
západy
slunce

VYŠEHRAĐ

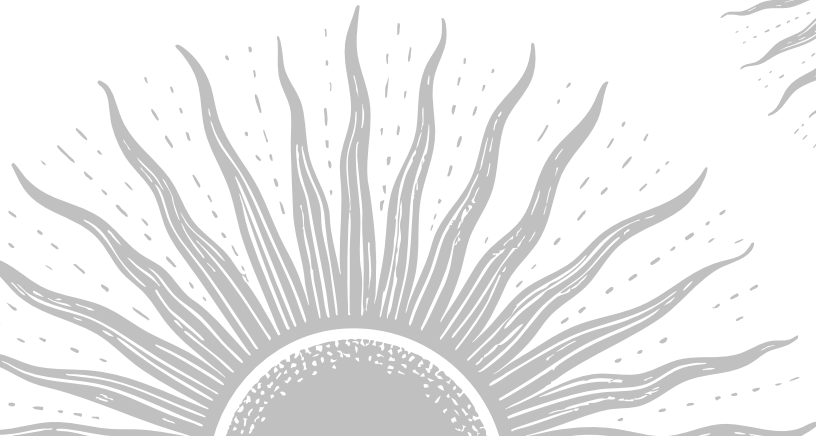
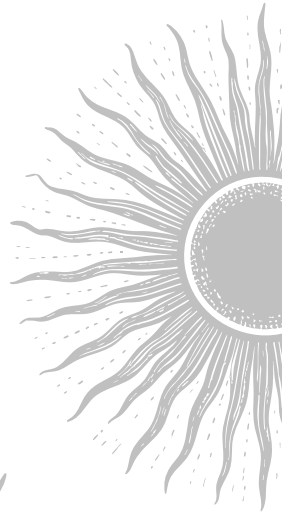
© The Estate of Mika Waltari
First published in Finnish with the original title
Neljä päivänlaskua by Werner Söderström Ltd (WSOY),
Helsinki, in 1949. Czech translation published
by arrangement with Bonnier Rights Finland.
Translation © Marta Hellmuthová – dědicové c/o Dilia, 1976
Translation © Markéta Hejkalová, 2014

ISBN tištěné verze 978-80-267-3246-4
ISBN e-knihy 978-80-267-3247-1 (1. zveřejnění, 2025) (ePDF)
ISBN e-knihy 978-80-267-3257-0 (1. zveřejnění, 2025) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-267-3258-7 (1. zveřejnění, 2025) (mobi)

První západ slunce¹

¹ Autor patrně zcela bez rozmýšlení rozdělil dílo na čtyři západy slunce aneb čtyři části. Zda si přál, aby byly tyto jednotlivé kapitoly čteny při západu slunce, nebo naznačuje, že každou kapitolu psal v jiný den, to zůstává zahaleno tajemstvím. Patrně se však příliš nezmýlíme, budeme-li předpokládat, že autora šířil jakýsi podvědomý pocit – zcela oprávněný – že nad epochou, jejímž je představitelem, slunce již zapadá a jemu dosud zbývá hodně nesplacených účtů. Z toho tedy pochází toto podivné pojmenování.

1

Okolnosti mě přiměly provozovat po několik let řemeslo hřebíkáře². Vyráběl jsem nesčetné a rozmanité hřebíky všech velikostí pro různé účely, ba i hřebíky do rakví, tak dlouho, až jsem byl znechucen tímto nudným a trapným řemeslem, třebaže jsem měl z něho (pro sebe i pro svou rodinu) docela slušné živobytí. Na prahu zimy jsem proto pověsil toto licencované hřebíkářské řemeslo na hřebík a ponechal druhým, aby vyráběli všelijaké hřebíky, potřebné i nepotřebné, ba i hřebíky do rakví, a poohlížel jsem se po nějakém zaměstnání, jež by mi bylo milejší.

² Není zcela jasné, co autor míní tímto neobvyklým *pseudonymem*, za nějž se ukrývá. Připomeňme si ovšem, že v letech 1939–1945, kdy stát ve válečných podmínkách nebyl schopen efektivně kontrolovat distribuci potřebného zboží, se i hřebíky octly na tzv. volném trhu. Obchodníci s hřebíky, hřebíkáři, představovali podle všeho obzvlášť otrlou a bezcitnou lidskou třídu a nedivili bychom se, pokud by autor do určité míry nelegální obchod s hřebíky sám provozoval. Tento předpoklad potvrzuje jedna ze zmínek v textu, kdy říká, že na hřebících si vydělal nemalé jmění. Na druhé straně takto otevřené přiznání by naznačovalo, že svou živnost provozoval s vědomím úřadů a snad i pod jejich ochranou, což by ovšem nebylo v souladu s tím, co bylo dříve řečeno.

Měl jsem spoustu knih, užitečných i neužitečných, veselých i smutných, nudných i zábavných. Také jsem měl spoustu obrazů, které hýřily barvami: krajiny, zátiší i portréty, na něž jsem se rád a často díval. Na podlaze mé pracovny ležel tlustý čínský koberec, na jehož modrém podkladu rozkvétaly teplé květy. V mém pokoji nebylo chladno v zimě ani horko v létě, a měl jsem dobrou ženu a nadanou dceru, která chovala králíky, i věrného psa, který v noci hlídal můj spánek.

Přestože jsem pověsil své hřebíkářské řemeslo na hřebík, a přestože čas plynul a zima se chýlila ke konci, zachvátila mne hluboká melancholie. Knihy mne přestaly bavit a znelíbilo se mi hledět na obrazy, jež byly stále tytéž, a ani květy na čínském koberci nevábily již mé oči. Kromě toho jsem zpozoroval, že moje dcera je svéhlavá, žena občas vznětlivá a pes líný. Když se někdy večer u nás zastavili naši četní přátelé cestou z divadla či klubu, aby nás potěšili svým přátelstvím a zpěvem, nebavily mě jejich duchaplné řeči ani jejich písně jako dříve, když jsem ještě provozoval hřebíkářské řemeslo, ba ani nápoje, jež přinesli, mi nestoupaly opojně do hlavy jako dříve, nýbrž chutnaly hořce v mých ústech. Proto jsem často opustil společnost svých přátel a šel si lehnout, ale když jsem pohodlně ležel na svém pohodlném loži, spánek mi nezavřel oči. I ležel jsem s otevřenýma očima a naslouchal hluchnému veselí a zpěvu svých přátel, jenž pronikal skrze zdi ke mně, a všechno mi bylo jedno, jako bych se napil jedu.

Tak přišel březen a jednoho dne svítilo slunce oslnivě a sněhový škráloup začal roztávat, a navečer byla okna města modřejší než všechny sny mého mládí. Právě jsem

prohlížel obchodní papíry a hledal jakýsi daňový výkaz, aniž jsem jej našel, třebaže mé papíry byly v pořádku, jak se sluší na výrobce hřebíků. Rozzlobilo mě velice, že daňový výkaz zmizel, poněvadž jsem platil vysoké daně bez reptání – a pomyšlení na ně mě vzrušilo natolik, že jsem začal prohledávat všechny skříně a zásuvky, ba i příborníky, prádelníky a koše. Tak jsem zpřeházel i prádelník své ženy, aniž jsem našel, co jsem hledal. Zato místo postrádaného daňového výkazu jsem ke svému údivu našel pod prádlem své srdce³, které tam moje žena v roztržitosti schovala, a po celá dlouhá léta po něm ani nevzdychla. Byl jsem nesmírně dotčen, i vzal jsem to značně seschlé a na houžev ztuhlé srdce do dlaně, běžel k ženě a žádal ji o vysvětlení, hořce vyčítaje:

„Je to div, jestli mám neustále pocit, jako bych ležel na dně studny, a v prsou – právě nad žaludkem – mám prázdnotu, když jsi schovala moje srdce a docela na ně zapomněla, až se na něm usadil prach i mezi prádlem a starými dopisy v zásuvce tvého prádelníku?“

Žena na mne něžně pohlédla a pravila:

³ Autor má na mysli orgán, společný všem lidem, který se střídavě rozšiřuje a zase smršťuje a tak reguluje krevní oběh v lidském těle. Podle všech dosavadních výzkumů člověk umírá v okamžiku, kdy je tento orgán z jeho těla odstraněn. Nemůže tedy existovat žádné oddělené srdce, *anomalie*. Příběh je nicméně postaven na přemísťování srdce z místa na místo, z prádelníku pod polštář, dokonce do dámské kabelky, takže bychom museli chtít nechtě pochybovat o autorově pravdomluvnosti, pokud bychom si tento fakt ovšem nevykládali rozmarnou *poetickou* svobodou, jaká je degenerovanému duchu vlastní. Autor se v celém tomto srdečním příběhu zřejmě uchýlil k nezdařené *symbolice*, a proto je zbytečné si jí nadále všímat.

„Milý příteli, rozčiluješ se pro nic za nic. Zřejmě nejsou tvoje nervy v pořádku, vždyť jsi po léta své srdce nepostrádal, ba ani jsi nezpozoroval, že je nemáš. K výrobě hřebíků jsi je přece nepotřeboval. Vyčítáš mi to docela bezdůvodně.“

Díval jsem se na své splasklé a seschlé srdce, které mi slabounko tlouklo na dlani, zaraženo a uraženo. Rozlístnit jsem se velice a řekl něžně svému srdci:

„Chudáčku, srdce moje, tvůj pán byl nezodpovědně bezstarostný a zanedbával tě, ale od této chvíle se všechno změnilo a vložím tě zpět na tvé místo a budu tě živit a hřát vlastní krví, jak se sluší a patří, neboť je vskutku hanebné a neodpuštělné, že jsi leželo po léta zapomenuto v zásuvce prádelníku.“

Srdce v mé dlani se nadšeně nadulo, žena však se zle polekala a varovala mě:

„Milý muži, copak si nevzpomínáš, kolik škod ti nadělalo svého času? Copak si nevzpomínáš, žes neměl ani chvíli klidnou, pokud ti toto nešťastné, darebné a nespokojené srdce tlouklo v hrudi? Myslila jsem jen na tvé dobro, když jsem je schovala do zásuvky. Našla jsem je totiž jednou na podlaze vedle tvého psacího stolu po odchodu nějaké návštěvy. Konstatuji jen pravdu. Vždyť by ti srdce působilo pouze nepříjemnosti při dobrém hřebíkářském řemesle. Proto je raději co nejrychleji odlož, nebo mi je vrať, abych je zase schovala. A jestli se o ně bojíš, tak je pro tvůj klid odnesu do sejfu v bance a zamknu je tam, takže bude v naprostém bezpečí, ačkoli podle mého mínění ta bláznivá a rušivá věc nezasluhuje tak veliké péče.“

Já jsem se však domníval, že jsem moudřejší než moje žena – jak se muž vždycky domnívá a způsobí tím sám sobě jen spoustu škod a nepříjemností. Proto jsem řekl zvysoka:

„Srdce je mé a od této chvíle ať tluč v mé hrudi, kde je jeho pravé místo, a snad mi pomůže k tomu, abych měl opět rád své knihy a obrazy, a vyplní tu díru, kterou pořád cítím nad svým žaludkem.“

Moje žena řekla:

„Mnohem lépe bys udělal, kdybys ji naplnil slušným obědem. Máme dnes dobré maso a výtečný moučník. Ale dělej, co chceš. Na moje slova stejně nic nedáš, a tak ti v tom nezabráním. Pamatuj nicméně, že jsi roztržitý, a starej se dobře o tu věcičku, abys ji nezapomněl někde v hale restaurace nebo v tramvaji, nebo aby ti srdce cestou neupadlo. Vždyť pořád něco zapomínáš, deštník, aktovku, galoše, rukavice i šálu, takže mi dá potom spoustu námahy najít cesty, kudy jsi kráčel svýma bloudivýma nohama. Nechci se tě nějak dotknout, ale jen ti připomenu, že jsi zapomínal své srdce na místech docela pochybných, a přinesl sis odtamtud jen nepříjemnosti a potíže, když ses pokoušel dostat je zpět.“

Ale já jsem už ucítil své srdce v hrudi a na nic podobného jsem si nevzpomínal, naopak podezřívám jsem svou manželku, že přehání podle zvyku žen. Proto jsem jí řekl velmi opovážlivě:

„Povídáš mi samé hlouposti. Nechápu, co máš proti mému srdci. Cítím už teď, jaká je to výborná věc, a nesmírně se divím, jak jsem mohl žít po všecka ta léta bez jeho vzrušující společnosti, aniž jsem je postrádal, ba

aniž jsem vůbec zpozoroval, že je nemám. Zřejmě jsi – podle hloupého zvyku žen – závistivá nebo žárlivá na ně, a proto jsi je uvěznila v prádelníku. Jenže moje srdce a já, my nejsme vězni a nemáme pouta – sláva! – v tom se velice mylíš!“

Tak opovážlivě a zvysoka bych se byl sotva odvážil mluvit se svou ženou, kdyby mě nebylo popouzelo moje roztrpčené srdce, cítíc se opět na svém pravém místě v hrudi. Ale moje manželka se nerozzlobila nad mými slovy, jen rezignovaně vzdychla a potřásla hlavou, hledíc na mne svýma krásnýma, smutnýma očima. Nicméně jsem jí neuvěřil, třebaže by bývalo bylo lépe, kdybych jí uvěřil, jak každý brzo pochopí, až uslyší, co se mi stalo.

Takto jsem však pyšně odešel, když jsem prosadil své – což bylo vzácné – poněvadž obvykle byla vůle mé manželky pevnější než moje, jako obecně je vůle žen pevnější než vůle mužů a často připomíná nejsilnější pancíř. Ale tentokrát tedy jsem prosadil svou a odešel jsem, falešně si prozpěvuje se srdcem bijícím v hrudi.

Ale abych řekl pravdu, nezjistil jsem v prvních dnech žádný pozoruhodný rozdíl mezi dobou dřívější a nynější, nýbrž okamžitě a zouplna jsem zapomněl, že mi v prsou zase bije srdce. Ve své lstivosti totiž se chovalo docela tiše a dělalo jakoby nic.

2

Avšak venku zářilo jaro a na ulicích se mísil sníh se špínou v kaši a já se stával čím dále tím mrzutějším a pichlavějším, a ani nejlepší jídlo mi nechutnalo: obracel jsem je opovržlivě na talíři a huboval jsem na dcerku i na její králiky, ba stávalo se, že jsem kopl i našeho psa, ačkoli jsem se pak nesmírně styděl za svůj hrubý čin. Na manželčinu radu jsem šel nakonec k lékaři. Přijala mne kapacita, lékař v bílém plášti a s ostře světélkujícími brýlemi. Vložil jsem mu svůj stav a řekl:

„Mám pocit, jako bych ležel na dně studny a někde vysoko nade mnou přelétávali zlatí ptáci. Z toho mě často rozbolí hlava a spánek prchá z očí, nechutná mi jíst, mé nejmilejší knihy mne nudí a protiví se mi i moje obrazy.“

Lékař se na mne zpytavě podíval skrze světélkující brýle, povzbudivě zakašlal a zeptal se přímo:

„Jaký je váš vztah k alkoholickým nápojům?“

Nepřekvapila mne jeho otázka, naopak, byl jsem na ni připraven, i řekl jsem:

„Upřímně přiznávám, že můj vztah k alkoholickým nápojům je špatný. Kdykoli je požiji, je mi obzvláště nevolno,

všecko chutná po popeli a játra mi opuchnou. Proto se těm nápojům vyhýbám, jak mohu, ačkoli se tu a tam stává, že se pokouším dostat se s jejich pomocí ze dna studny. Dobře jsem si však všiml, že mi v této věci nijak nepomáhají, naopak zavedou mé nohy v místa, kam nechci, a způsobí mi zbytečnou ztrátu času a veliký výdaj.“

Lékař, kapacita, řekl zamyšleně:

„Hm.“

Potom mi posvítíl do očí jasnou lampou, poklepal malým kladívkem na kolena a poškrábal břicho ulomenou zápalkou. Pak mě vyzval, abych mu líčil další příznaky.

Po kratším přemýšlení jsem mu řekl:

„Nejsem ještě tak stár, ale vlasy mi již vzadu řídnou a tloustnu lenošivým způsobem života a snadno se zadýchám, když stoupám do schodů.“

Doktor poklepával roztržitě kladívkem na stůl, podíval se na mne pronikavě a zeptal se opatrně:

„Jaké je – ehm – vaše manželství?“

Tato jeho otázka mne velice překvapila, takže jsem nebyl s to hned odpovědět. Ale pak jsem se vzchopil a odpověděl statečně:

„Mé manželství je co nejšťastnější, jak to může každý dosvědčit, kdo zná mou ženu a mne. Po pravdě řečeno je moje manželství zcela příkladné a nic mu neschází. Je tak šťastné, že je člověk sotva znamená.“

Když to moudrý lékař, kapacita, uslyšel, potěšil se a pravil:

„Mohl bych vám předepsat hormonální injekce – poslední výkřik v našem oboru – a jsou tak drahé, že i nejbohatší pacient věří v jejich účinek, a my lékaři můžeme jejich zásluhou vést pohodlný, ba občas luxusní život,

a ani lékárníci proti nim nic nemají, nýbrž do nebe vynášejí jejich účinky. Pravda, milý pane, po několika těchto neobyčejně výborných hormonálních injekcích budete spát jako dudek a probudíte se ráno svěží jako kůzle a vaše myšlenky budou šplhat celý den po vrcholcích hor a vaše veselost neustane ani navečer, nýbrž bude pokračovat dlouho do noci, a neudiví mne, když i vaše žena se bude radovat z účinku těchto injekcí, třebaže nemám tu čest znát vaši paní osobně. Přesto prosím, abyste jí vyřídil mé uctivé pozdravy a ujistil ji, že se nemusí nijak o vás obávat, protože vás dáme brzo do formy.“

Ale při jeho slovech mi poskočilo srdce v hrudi a poděsil jsem se. Prohlásil jsem spěšně:

„Není mi nijak příjemné pomyšlení, že mě budete píchat na různých místech ostrými jehlami, a nechci být ani jako dudek, ani jako kůzle, ale raději bych byl člověkem, a ne už hřebíkářem. Musíte totiž vědět, doktore, že dříve než jsem byl výrobcem hřebíků – kteréžto řemeslo jsem právě pověsil na hřebík, poněvadž mě už neuspokojovala ani nejumělečtější jejich výroba, napsal jsem četné knihy, ačkoli jsem je neměl příliš rád, ba často se mi stalo, že jsem si je znenáviděl. Teď se mají věci tak, že mne pronásledují⁴ Egypťané a vtírají se v moje myšlenky ve dne v noci, takže nemám chvíli pokoje. A to jsou už dávno mrtví Egypťané a nejhorší z nich je jakýsi Sinuhet, nepříjemný a protivný chlap, který mě pořád otravuje, abych o něm napsal knihu.“

⁴ Zjevný příznak duševní nemoci zvané *paranoia*, v jehož světle je zcela srozumitelné jak následující lékařovo vyjádření, tak atmosféra, v níž bylo dílo napsáno.